

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

Volume 3, Number 301 (2015)

Teaching students foreign languages using interactive methods**Savasova H.H, Zh.M. Akynova, D.E.Turdaliev**

akinova_01@mail.ru

Kazakh National Technical University named after K.I.Satpaev, Almaty, Kazakhstan

Key words: Foreign language, interactive method, information technology, method, learning, traditional training

Abstract. The aim is to determine the effectiveness of using interactive methods for teaching foreign languages in higher education. When teaching students foreign languages using interactive methods in higher education in a short period in the form of a complex can be taught different types of speech activities, enrichment of vocabulary skills translate the text content of the text and narration. The word "interactivity", as stated in the encyclopedia and the scientific literature, originated from the concept of interaction, which is a joint bilateral activities. This allows students in the learning process together to solve a problem, to feel responsible for certain actions to be active and show their imagination, intelligence and creativity. At the same time, this method teaches students to work in pairs to help others. The main feature, characteristic of interactive methods - is to increase the activity of the subjects of the relationship, emotional and spiritual union of Interactive learning is used extensively than intensive training.

**Обучение студентов иностранным языкам
с использованием интерактивных методов****Савазова Х.Х, Акынова Ж. М, Э.Д. Турдалиева**

КазНТУ им. К.И. Сатпаева, Алматы, Казахстан

Ключевые слова: Иностранный язык, интерактивная методика, информационные технологии, метод, обучение, традиционное обучение

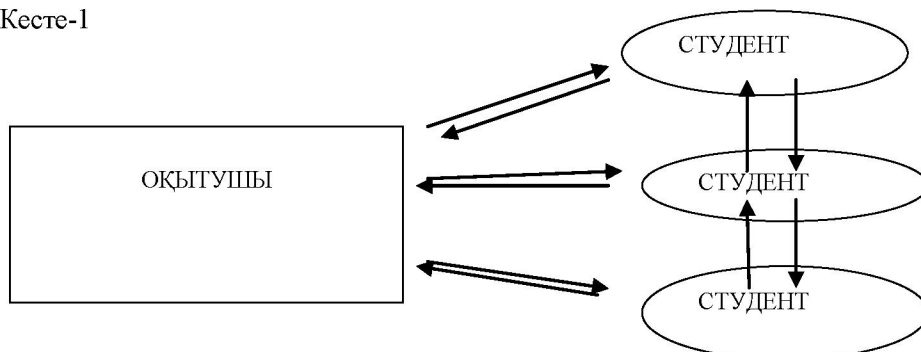
Аннотация: Целью работы является определение эффективности использования интерактивных методов при обучении иностранным языкам в вузах. При обучении студентов иностранным языкам с использованием интерактивных методов в высшем учебном заведении за короткий период в комплексном виде можно научить разным видам речевой деятельности, обогащению словарного запаса, навыкам перевода текста и пересказа содержания текста. Слово «интерактивность», как указано в энциклопедии и научных литературах, возникло от понятия интеракция, что является совместной двусторонней деятельностью. Это даёт возможность студентам в учебном процессе совместно решить проблему, почувствовать ответственность за определённые действия, быть активными и показать свои воображения, интеллектуальность, творчество. Наряду с этим этот метод учит студентов работать в парах, оказывать помощь другим. Главная особенность, характеристика интерактивных методов – это повышение активности взаимоотношения субъектов, эмоциональное и духовное объединение. Интерактивное обучение используется широко, чем интенсивное обучение.

Дүниежүзілік ақпараттық білім беру кеңістігінің құрылуымен, әлемдік ғаламдану процесінің жеделдеуімен байланысты егеменді еліміздің білім беру жүйесін модернизациялау бағытында ауқымды іс-шаралар жүргізіле бастады. Қазіргі кезде ғалымдар оқыту процесінде дидактикалық мақсатты шешуде оқытудың белсенді формаларына бет бұруда оқытушының студенттермен педагогикалық қатынасты ұйымдастыра алу қабілеті бүгінгі таңдағы шетел тілін оқыту процесінің тиімділігін арттырады, сондай-ақ ол студенттің жеке тұлға ретінде ерекшелігін ашуға және оның шетел тілі мәдениет аралық қарым-қатынас құралы ретінде меңгеруіне бағытталады. Аталған мәселені шешу үшін педагогтар мен әдіскерлер оқыту процесінде оқытудың белсенді формаларын қолдану керектігіне тоқталды. Осыған орай студенттердің белсенді өзіндік жұмысын қамтамасыз ету үшін студенттердің бір мәселені бірігіп шешуде өз бетінше белсенді, танымдық шығармашылық әрекетін қамтамасыз ететін интерактивті тәсілге баса назар аударуда. “Интерактивтік” деген сөз энциклопедия мен ғылыми әдебиеттерде көрсетілгендей интеракция деген ұғымнан келіп шығады, ол екі жақты біріккен әрекет болып табылады.

Интерактивті оқыту әдісі – өзара әрекет. Оқытудың интерактивті әдісін қолдану кезінде барлық студенттердің тұрақты белсенді түрде өзара қарым – қатынасы арқылы жүзеге асырылады. Студент пен оқытушы оқытудың тең құқылы субъектісі болып табылады.

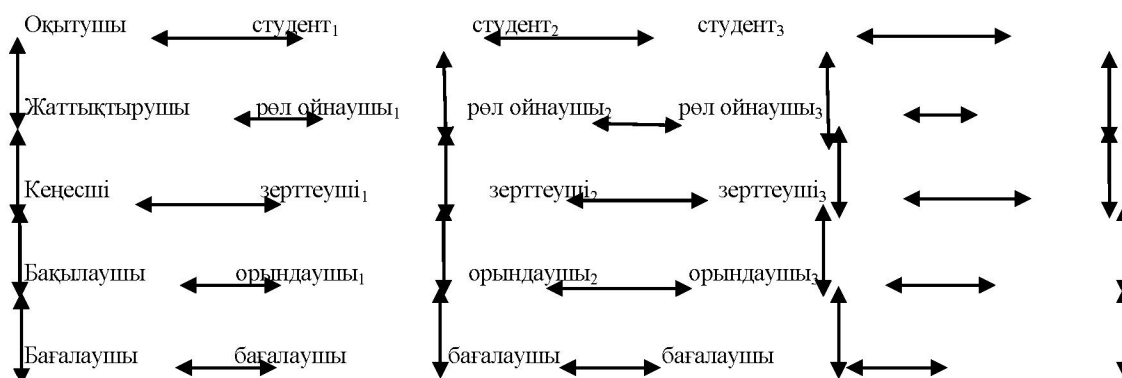
Интерактивті әдісті төмендегі сызбаға негіздеуге болады.

Кесте-1

Интерактивті әдістерді қолдану бүгінгі күннің талабы себебі қазіргі қоғам талабына сай, тұлғаның ой-өрісін дамыту, біліктері мен шеберліктерін қалыптастыру, оны өз тәжірибесінде, жаңа жағдайларға байланысты қолдана алу, ой дербестігін кеңейту, заман сұранысына сай ізденімпаз, шығармашыл тұлғасын қалыптастыру қажет. Жалпы, жаңарған оқыту құрылымы мен ұйымдастырылуы студенттердің қызығушылығы мен қабілеттеріне, рухани дамуына, олардың өмірлік жоспарларының жүзеге асырылуына бағытталған, көп вариантты және икемді болуы қажет.

Сонымен қатар, коммуникативті мәселелерді шешуде оқытушы мен студент әртүрлі интерактивті міндеттерді атқарады. [1]

Ф.ғ.к., доцент А.Қ.Әлімовтің [1] сөзімен айтқанда, бүгінгі күні білім беру жүйесінде мәселені тіпті мынандай төтесінен қоюға болады: «Үйрену мен үйрету тек өзара белсенді әрекеттерге негізделген қарым-қатынас арқылы жүзеге асырылады» және «Тек әрекеттесу арқылы ғана үйренуге, үйретуге болады».

Егерде дәстүрлі «білім беру» өз мақсаты мен мағынасын нақты белгіленген (мемлекеттік стандарттарда көрсетілген пәндер, тақырыптар мен сабақтардың аумағында) білім жиынтығын игерумен шектесе, тұлғалық даму мен өздігімен білім құрастыруды негізгі идея деп ұстанған инновациялық көзқарас оқудың негізін тек пәндер емей, ойлау мен рефлексияға негізделген интерактивті әдістер құрауы керек деп түсінеді. Ал интерактивті әдістер мен тәсілдер студенттердің тұлғалық тұрғыдан өзіндік және дербес түрде дамуына әкеледі, оларды өз мүмкіншіліктері мен ұстанған құндылықтарын түсінуге және бағалауға жетелейді.

Дәстүрлі оқытудың міндетті элементі – оқу, ол түгел топпен бірізгі сабақ жүргізу болып табылады. Оқытушы сабақ үстінде хабарлама жасайды, білім береді, игерімі мен дағдыларын қалыптастырады, жаңа материалдарды меңгеруін анықтау үшін қатысушылардың меңгеру нәтижелерін бағалайды. Дәстүрлі оқыту негізінен репродуктивті сипат алады. Оқытушы жалғыз әрекет етуші тұлға болып табылады. Оқытушының басты күші оқу ақпаратын жақсы жолмен таныстыруға бағытталған. Қатысушы осылайша оқытушыға меңгерген оқу материалдарының мазмұнын жеткізуі қажет. Дәстүрлі

оқытудың негізгі әдісі түсіндірмелі-көрнекілік. Дәстүрлі оқыту әр оқытушыға бейімделуіне мүмкіндік беретін өзгертулер енгізуді қажет етеді. Модернизацияның бір жолы оны ұйымдастыруға оқытуды дамыту элементтерін енгізуден тұрады. Яғни, оқу міндеттерінен, оқу әрекеттерінен, бақылау әрекеттерінен және білімін меңгеру дәрежесін бағалаудан тұратын оқу жұмысын қалыптастыру. Дәстүрлі оқытуды жетілдірудің басқа жолы ақпараттық және оқытудың дамытушы түрлері мен әдістерін интеграциялау негізіне бағытталған. Мысалы, педагогикалық шеберлік технологиясы. Бұл технология Францияда жасап шығарылған. Оның негіздерін атақты психологтар мен қоғам қызметкерлері Анри Валлон және Жан Пиаже [2,3] қалаған. Олар менолардың ізбасарлары — мындаған педагогтарды біріктірген жаңа білім берудің француздық топтары, — қоғамдағы трансформацияның өршуі білім берудегі жағымды өзгерістерді жігерлендіреді деп болжайды.

Шеберлік «түсінікті және қарапайым формулаларға» сәйкес құрылады: студент білімді өзі іздеуі қажет; қатысушының еңбегі мағыналы болуы керек; барлығы мүмкіндікке ие; студент қимылдауы қажет; студенттер қолмен жұмыс істегенді жақсы көреді. Технология педагог-шеберменарнайы ұйымдастырылған кеңістікте дамиды, ол студенттерге жеке және ұжымдық ізденуде «білім құрастыруына немесе ашуына» мүмкіндік береді. Шеберлік — бұл сабақ жүргізудің ерекше түрі. Ол өзара байланысты сатылар ретінен тұрады. Әр сатыда оқу тапсырмасы анықтаушы бірлік болып табылады, ол студенттердің танымдық қызметін бағыттайды. Сонымен қатар, студенттер зерттеу жолдарын, мақсатқа жету құралдарын, жұмыс қарқынын және т.б. таңдауға мүмкіндіктері бар. Студенттермен орындалған тапсырмаларды оқытушы тексермейді. Топта жұмыс нәтижелерін және сол танымдық үрдісте өзін-өзі тексеру, өзін-өзі бағалау ұйымдастырылады, нәтижесінде факт, үрдіс және құбылыстарды өзбетінше тану қабілеті (жағдайлар туралы жеке ойы) дамиды, тұрақтанады, студент тәжірибесінің субъектілі қателігі немесе шектелуі жойылады, оның білімі, игерімі, қатынастары, сезімі мен мүмкіндіктері жағынан жеке жетістіктерге жетуі жүзеге асырылады.

Шетел тілі сабағы қызықты да түсінікті болуы оқытушының шеберлігі мен ізденімпаздығына тікелей байланысты.

Интерактивті оқыту әдісі – біліммен қаруландырудың ерекше түрі, дәстүрлі оқытуға балама оқыту. Интерактивті оқыту әдісінің дәстүрлі оқытудан айырмашылығы – болашаққа әр түрлі көзқараспен қарау. Дәстүрлі оқыту бұрын қайталанған ретте іс-әрекет ережелерін меңгеру қағидасына негізделген болса, ал интерактивті оқыту әдісі жаңа, тіпті белгісіз жағдайда өзінің қабілетін жетілдіруге, дамытуға бағытталған өзара бірлескен іс-әрекеттер жиындығынан құрылады. Соның нәтижесінде адамның ойлау жүйесінде, санасында өзгерістер болып, білім берудің қазіргі жүйесінде маңызды өзгерістер болады. Мәселен, ғалым В.Я. Ляудистің [4] зерттеу тұжырымдамасында оқыту тарихы өзгерістерге ұшырап отыратын әлеуметтік институт, ал оқу-әрекетінің түрі болып табылады.

Интерактивті оқытудың төмендегідей қасиеттерін анықтап көрсетеді:

- 1) Интерактивті оқыту- жаңа заманғы қоғамның дамуы мен оның мәдени өркендеудің ерекшеліктеріне сәйкес оқытуды әлеуметтік ұйымдастырудың жаңа түрі;
- 2) Дәстүрлі оқытуға қатысты инновациялық оқыту парадигмалары болып табылады;
- 3) Интерактивті оқыту барысында жеке тұлғаның өзіндік дамуына, оның жеке көзқарасына, жеке дамуына еркіндік бере отырып, оның жеке шығармашылығының қалыптасуына толық жағдай жасалады.

Интерактивті әдістердің басты ерекшеліктерінің бірі студенттердің белсенділігі оқытушының белсенділігімен тең келуінде. Студенттер дәріскер немесе оқытушының пассивті монолог оқуының тыңдармандары емес, тікелей және кері байланыс нәтижесінде шығармашылық және эмоционалды түрде білім беру үрдісіне қатысады. Дәстүрлі әдіс қайталану барысында ережелерді меңгеруге бағытталған, ал интерактивті әдістер белгісіз, үнемі ауыспалы болып көрінетін жаңа жағдайда әрекет етуге шақырады.

Көптеген оқытушылар оқытуды дәстүрлі және жаңаша деп екіге бөледі. Алайда, тек екі ғана оқыту әдісі бар деген тұжырым – қате. Дұрысы, белсенді және қалыпты интерактивті оқытудың арасында алуан түрлі студенттердің өзара әрекеттестігінің мүмкіндіктеріне қарай жүздеген әдістер бар. Мысалы, оқытушы ескі оқулықпен жұмыста студенттермен белгілі бір мәселені жазбаша орындамас бұрын жұптық тәсілмен талқылап алуын тапсырса, онда оның интерактивті әдісті қолданғаны.

Кейбір шетел тілі оқытушылар дәстүрлі оқытудың кемшіліктерін анығырақ сезінген кезде, онымен оқытуды мүлде тоқтатсақ қалай болады деп сұрайды. Әрине, жоқ, өйткені біздің мақсат – оқыту әдістемесі қорын байыту. Кәсіби шетел тілі оқытушысы интерактивті әдістен дәстүрлі әдіске ауыса білуі, тіптен бір сабақтың ішінде қажетіне қарай әр кезеңінде әртүрлі әдіс қолдану машығына ие болуы тиіс.

Дәстүрлі оқыту әдістері:

Ауызша сұрау – материалды меңгергеннен кейін пәннің бір немесе бірнеше бөлімдері бойынша сұраққа жауап және ситуацияларды талдау түрінде жүргізілетін бақылау.

Жазбаша сұрау – курстың жеке сұрақтары бойынша тәжірибелік сабақтар орындау, ситуацияларды талдау, қойылған сұрақтармен жұмыс істеу түріндегі бақылау.

Біріктірілген сұрау – бір немесе бірнеше тақырып бойынша жазбаша және ауызша білімін бағалау түрлерін бір мезгілде қолдануды қарастыратын бақылау.

Дидактикалық әдістердің айтуынша дәстүрлі дидактикада жеті кемшілік бар екен:

- студент басқаруға қатыспайды, тек оқытушыға тәуелді.
- студент білім қажеттігіне сенбейді, амалсыз айтқанды істейді.
- даму жан-жақты емес, сынар жақ бағытта жүргізіледі.
- тапсырма жалпы беріледі, жеке ерекшеліктері ескерілмейді.
- іс ұжымдасып атқарылмайды, тек мәлімет алмасу жүреді.
- өзара шынайы сұхбат жоқ, тек мәлімет алмасу жүреді.
- басты мақсат – адам тәрбиелеу емес, жоспар орындау.

Жүздеген жылдар бойы қалыптасқан ескі жүйені бұзу үшін оқытуды жаңаша ұйымдастыру қажет.

Ол мына міндеттерді қамтуы тиіс:

1. Студенттерді оқу процесін басқаруға қатыстыру.
2. Ұжымдық іс-әрекетті ортақ қарым-қатынас құралы ету.
3. Деңгейіне қарап саралап, ерекшелігіне қарап даралап оқыту. [5]

Кесте-2.

Дәстүрлі оқыту мен интерактивті оқытудың ерекшеліктері

Оқу жүйелері Салыстырмалы критерийлері	Дәстүрлі білім беру (білімді жинақтауға негізделеді)	Интерактивті білім беру (білімді өздігімен игеруге негізделеді)
Негізгі мазмұны	Оқыту, үйрету, білім беру	Оқу, үйрену, білім алу («үйрену арқылы білімді игеру ықтимал» деген қағида ұстанады)
Субъект	Оқытушы	Студент пен оқытушы
Объект	Студент	Бүкіл әлем. Бүкіл өмір (еңбек жасау, өмір сүру, қарым-қатынас, жаңа нәрсеге үйрену)
Ақпарат мөлшері немесе игеретін мәлімет	Қысқа уақыт ішінде үлкен ақпарат мөлшерін оқып, танысуға болады.	Аз ғана ақпарат мөлшерін оқыту үлкен уақыт мөлшерін алады.
Оқыту тереңдігі	Білім мен түсінікке негізделген.	Студенттердің танымның барлық (білім, түсінік, қолдану, анализ, синтез, бағалау) деңгейін меңгереді.
Игеру немесе меңгеру пайызы	Әдетінше онша жоғары болмайды.	Жоғары болады.
Оқыту үрдісінде бақылау	Оқытушы оқыту материалының мөлшері мен тереңдігін, оған кететін уақытты бақылай алады.	Оқыту материалының мөлшері мен тереңдігін оқытушы бақылай алмайды. Нәтижелері әр түрлі болады.
Оқытушының рөлі	Оқытушының жеке қасиеттері көлеңкеде қала береді де, ол тек қана «білім көзі» ретінде ғана қала береді.	Оқытушы студенттердің жеке және кәсіптік қасиеттерін аша алады және көрсетеді.
Студенттің рөлі	Оқыту үрдісінде маңызды шешімдерді өз бетінше қабылдай алмайды.	Белсенді. Студенттер маңызды шешімдер қабылдай алады, әрі өмірлік тәжірибелерін пайдалана алады.
Оқытудың мүдделік көзі	Сыртқы (баға, педагог, қоғам)	Ішкі. Студент өзі оқыту үрдісіне қызығады.
Бағалау	Қарапайым бес балдық жүйе.	Күрделі. Бағалауда жаңа критерийлердің енгізуін қалайды.

Заман талабына сай студенттерге сапалы, тиімді білім беру оқытушылардың алдындағы үлкен міндет. Бұл әрбір оқытушыға тынымсыз ізденісті, оқытудың жаңа формасымен, әдіс тәсілдерін тиімді пайдалануды қажет етеді. Сабақ барысында студенттердің бұрынғы білетінін жаңа біліммен ұштастыра отырып, белгілі бір идеяны қабылдап, оның неге қатысты екенін зерттеп, салыстыра отырып, сол

идеяларға қарсы көзқарастармен тепе-теңдікте зерттеуге бағытталған оқыту технологиясының бірі-интерактивті оқыту әдістемесі.

Интерактивті оқытуда педагог студенттердің өзіндік таным процессін ұйымдастырушыға айналады, ол үйретпейді – үйренуге бағыт-бағдар сілтейді, өзі де әр сабақта үйренеді. Оқытушы – «білім көзі» емес, ол – студентті шығармашылық жұмысы мен еңбегінің бастамашысы, ұйтқысы, студенттің білім алудың белсенді әрекеттеріне ынталандырушы, студенттің үйрену процесіндегі серігі әрі үлгі тұтар тұлғасы.

Бұл әдістеменің маңыздылығы:

-студенттер арасындағы қарым-қатынас интерактивті оқудың ең басты мәселесіне айналып, студенттерден өзара әрекеттесу мен ынтымақтастықты қажет етеді, ал оқытушы осындай коммуникативтік процесті ұйымдастыра білуі қажет.

- интерактивті оқуда студенттер өз біліміне және өзгелердің біліміне деген жауапкершілікті тереңінен түсінеді. Сол себепті де олар таным процесінің нәтижелілігіне мүдделі болады.

-интерактивті оқыту студенттердің жеке тәжірибесіне сүйенеді, ал оқытушы тәжірибені жаңа біліммен байланыстыру жолдарын бағыттап отырады.

- интерактивті оқытуда іздену процесі қорытынды нәтижеден маңызды болғандықтан, оқытушы сол процесті ұйымдастыра білуі керек.

Қорыта айтқанда, интерактивті әдістерді оқытуда қолдану әсіресе шетел тіліне үйретуде шет тілінен оқу материалдарын дайындау тәсілдерін өзгертті. Жаңа технологиялар әдістемелік, дидактикалық, педагогикалық және психологиялық принциптердің тұтас комплексін жүзеге асыруға көмектеседі, таным процесін қызықты және шығармашыл етеді, әрбір студент үшін жеке дара жұмыс қабілетін ескеруге мүмкіндік береді. Оны практикада қолдану студенттердің танымдық белсенділігін арттырудың жаңа түрін ашады, нәтижесінде жаңа білім алады, студенттердің танымдық белсенділігі дамиды, білімді өз беттерінше толықтырады, ақпараттар ағымында іздеу және бағдарлауға үйренеді.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Әлімов А. Интербелсенді әдістерді жоғарғы оқу орындарында қолдану. Оқу құралы. – Алматы, 2009.
- [2] Валлон А. Психическое развитие ребёнка. М.: Просвещение, 1967.
- [3] Пиаже Ж. Речь и мышление ребёнка. Пер. с фр. и англ. – М. Педагогика –Пресс, 1999. – 278 с.
- [4] Ляудис, В.Я. Инновационное обучение и наука. М., 1992. - 113 с.
- [5] Әлімов А., Базарбекова Р. Интербелсенді әдістеме. Магистранттарға арналған оқу-әдістемелік құрал. –Алматы, 2012.-40 б.

REFERENCES

- [1] Wilga. M River. Interactive Language Teaching. -Cambridge University Press. 1987. -228 с.

ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ ӘДІСІНІҢ ДӘСТҮРЛІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІНЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Савазова Х.Х, Ақынова Ж.М, Э.Д. Турдалиева.
akinova_01@mail.ru

Тірек сөздер: Шеттілі, интерактивті әдіс, ақпараттық технологиялар, әдіс, оқу, дәстүрлі оқыту.

Аннотация. Жұмыстың мақсаты жоғарғы оқу орындарында шет тілін оқытуда интерактивті әдістерді қолданудың тиімділігін анықтау. Жоғарғы оқу орындарында шет тілінің интерактивті әдіс арқылы оқыту жағдайында қысқа уақыт ішінде студенттерге сөйлесім әрекетінің түрлерін, студенттердің сөздік қорының бай болуы, мәтіндерді аудару және мазмұнын баяндай білу дағдыларын кешенді түрде меңгертуге болады. “Интерактивтік” деген сөз энциклопедия мен ғылыми әдебиеттерде көрсетілгендей интеракция деген ұғымнан келіп шығады, ол екі жақты біріккен әрекет болып табылады. Ол оқыту процесінде студенттерді бірігіп белгілі бір мәселені шешуге, белгілі бір әрекетке өз жауапкершілігін сезініп, белсенді болуға және осы кезде өз қиялын, ой-өрісін, шығармашылығын көрсетуге мүмкіндік береді. Сонымен бірге бұл әдіс студенттерді жұп болып, бірігіп жұмыс жасауға, жұмыс жасай отырып, өзгелерге көмек көрсетуге үйретеді. Интерактивті әдістердің мәндік ерекшелігі, сипаттамасы – бұл субъектілердің өзара әрекеттестігінің бір бағыттағы белсенділігінің жоғарылығы, қатысушылардың өзара әрекеттестігі, эмоционалдық, рухани бірігуі. Интерактивті оқыту интенсивті оқытуда да кеңінен қолданылады.

Поступила 19.04.2015 г.